

Krönikespelen

Under 1590-talet skrev William Shakespeare tio pjäser med motiv från Englands medeltida historia – en populär genre då. *Kung John* utspelas i början av 1200-talet, de övriga under sen medeltid.

Utspelas	Pjäsa	Skriven
1337-1360	Edward III	ca 1594
1398-1400	Rickard II	ca 1595
1400-1403	Henrik IV, del 1	ca 1596-97
1403-1413	Henrik IV, del 2	ca 1597-98
1414-1420	Henrik V	ca 1598-99
1422-1445	Henrik VI, 1	ca 1592
1441-1455	Henrik VI, 2	ca 1590-92
1455-1475	Henrik VI, 3	ca 1591-92
1471-1485	Rickard III	ca 1592-93



Edward III



Dieu et mon droyt (Gud och min rätt) alltsedan Henrik V motto för engelska monarker

Edward III hör inte riktigt hemma här. Mindre för att många ännu betvivlar Shakespeares författarskap, än för att den utspelas så långt före *Rickard II*.

De andra pjäserna bildar dock en brokig helhet. Shakespeare tycks ha sett dem så, så småningom. Först skrev han det tre delarna av *Henrik VI*, följda av *Rickard III*. Därefter *Rickard II* och *Henrik IV, del 1 och 2*. Sist kom *Henrik V* som är den bult som binder samman alla pjäserna, genom hänvisningar framåt och bakåt i kronologin. Det är dock först på 1900-talet som pjäserna spelats i svit.

Sommaren 2006 startade Royal Shakespeares konstnärlige ledare Michael Boyd tvåårsprojektet *The Histories*. Inom ramen för det ska en ensemble på 29 aktörer gestalta hela cykeln av historiepjäsaer, från *Rickard II* till och med *Rickard III*. Man började med *Henrik VI, 1, 2 och 3*. *Rickard III* har premiär i mitten av januari 2007. I februari har publiken chanser att se dessa fyra pjäser i ett svep, med start på fredagkväll klockan 19.30 och avslut någon timme före midnatt på lördagen. Rejåla sov och matpauser är inlagda. Våren-sommaren 2008 blir det nog tillfälle att se alla åtta dramerna tillsammans.



Henrik VI

Texter: Kent Hägglund

Henrik V i Sverige

En enda gång har *Henrik V* satts upp på svensk scen. Det var på Boulevardteatern i Stockholm (Ringvägen 125) med premiär den 5/9 1944. Regissör var Carl Cramer (som senare skulle bli en viktig kraft inom amatörteatern och kulturkonsulent på Skolöverstyrelsen). Föreställningen spelades sju gånger.

Av recensionerna i dagspressen framgår att uppsättningen var mycket inspirerad av den aktuella krigssituationen. (Den 6 juni hade de allierade landstigit i Normandie, överallt pressades nazisterna tillbaka). Mot slutet av föreställningen hade aktörerna på Boulevardteatern moderna vapen och uniformer. Detta uppskattades inte av recensenterna. De

tyckte att det var att förvanska Shakespeare. Inte heller gillade de att texten skurits ner till två timmar.

Föreställningen som helhet beskrevs som ett dåraktigt och överambitiöst misslyckande. Sten Lindgren (1903-1959) i titelrollen fick dock beröm. Han var en framstående aktör som hade spelat *Othello* på Helsingborgs stadsteater 1934 och som skulle komma att gestalta Falstaff (i *Henrik IV*, Dramaten 1946) och Malvolio (*Trettondagsafton*, Skansen 1952)¹. Margareta Högfors (1905-1974) fick också en del uppskattande ord.

EN BETYDLIG MER NEDKORTAD – och lyckad – *Henrik V* ingick 1986 som del 7 (av 11) i radioteaterns stora Shakespeare-serie. Avsnittet kallades *Män bland män* och var regisserat av

Per Verner-Carlsson. *Henrik V* spelades av Anders Ahlbom och Chorus av Kicki Bramberg.

1993 ANVÄNDE FOLKTEATERN i Gävleborg stora delar av *Henrik V*:s prolog som inledning till sin uppsättning av *Henrik VI – Eländet med inbördeskrig* (dvs *Henrik VI, del 3*). Den framfördes av Lotta Östlin och fungerade utmärkt även i detta sammanhang.

¹ Sten Lindgren spelade 1935 mot Ingrid Bergman i filmen *Bränningar* där filmmusiken bland annat var Tjajkovskijs fantasiuvertyr *Romeo och Julia*. Bland många andra filmer medverkade Ljunggren i en filmatisering av Selma Lagerlöfs *Kejsarn av Portugalien* (1944) samt i Arne Mattssons *Hon dansade en sommar* (1951).

Henrik V på burk

Det finns två utmärkta filmatiseringar av *Henrik V*: Laurence Oliviers 1944 och Kenneth Branaghs 1989. Båda spelade titelrollerna själva och har erfarenhet av att ha gjort den på scen (1937 respektive 1984).

OLIVIERS FILM ÄR BÅDE EN kärleksförklaring till den elisabetanska teatern och ett bidrag till kampandan under andra världskriget. Den inleds med en kameraåkning över (en modell av) 1600 års London och hamnar på Globe-teatern där en föreställning av pjäsen just ska börja. Den första akten spelas som på Shakespeares tid, sedan öppnas handlingen upp och är som mest modernt filmisk i gestaltningen av slaget vid Agincourt.

Det som åldrats mest är teater-scenerna. Så välpolerad tror ingen längre att publiken var, inte heller att aktörerna var så tafatta eller själva teaterbyggnaden så torftig. Ändå är det en underbar film.



Olivier framställde mitt under brinnande krig krigandet som ett färgsprakande härligt äventyr. Kenneth Branaghs film är betydligt dovre, både i sin färgskala och i sin syn på stridshandlingar. Allt är mycket smutsigare, mycket grymmare och mycket mer problematiskt. Ändå blir Branaghs gestaltning av den engelske kungen och hans lilla tappra armé i slutändan heroisk.

LIKSOM I BRANAGHS SENARE FILMER kryllar rollistan av stora skådespelare: Judi Dench, Derek Jacobi, Paul Scofield, Ian Holm m fl. De två sist-

nämnda har själva spelat Henrik V i uppmärksammade uppsättningar 1946 respektive 1964.

EN INTRESSANT TV-VERSION från 1979 finns också relativt lätt tillgänglig. Det är David Giles uppsättning i BBC:s stora Shakespeareserie. Den gjordes med betydligt mindre resurser än filmerna. Men David Gwillim i huvudrollen fick mycket beröm. Versionen är också ovanligt komplett: Olivier strök 1700 av pjäsens 3227 versrader, Branagh hela 1820. Giles tog bara bort cirka 400.

ÄN MER KOMPLETTA är de två audio-versioner som finns att köpa. Bäst är nog Archangels inspelning från 1998 med Julian Glover i titelrollen. Men Harper Collins version från 1967 har också stora kvaliteter. Ian Holm spelar Henrik, John Gielgud gör Chorus och i den lilla rollen som Dauphin hör man en ung Ian McKellen.

Text: Kent Hägglund



Laurence Olivier som Henrik V



Ian Holm som Fluellen och Kenneth Branagh som Henrik V

... och nu har Branagh gjort *Som ni vill ha det* på film

Kenneth Branagh har regisserat fyra Shakespearepjäser på film: *Henrik V*, *Mycket väsen för ingenting*, *Hamlet* och *Kärt besvär förgäves*. Nu har han också gjort *Som ni vill ha det*. Även nu är rollistan imponerande med namn som Kevin Kline som Jaques, Bryce Dallas Howard (*The Village*) som Rosalind och Alfred Molina (*Da Vincikoden*) som Proba. Handlingen utspelar sig i ett japanskinspirerat 1800-talslandskap.



Ända sedan Branagh besökte Japan för en del år sedan har han tyckt att "det vackra landskapet och den fascinerande kulturen skulle kunna bli en inspirerande inramning för denna romantiska komedi". Musiken är som i Branaghs tidigare Shakespearefilmer skriven av Patrick Doyle.

RH